

jeden z nejpodstatnějších ekklesiologických principů Jednoty bratrské, zásadu o nepřipustnosti intervence světské moci do věcí víry, Bohem svobodně darované. Roku 1546 se Jednota synodním usnesením vrací k teologii Lukáše Pražského, zejména v jejím ekklesiologickém aspektu. Na toto rozhodnutí mělo jistý vliv setkání Bratří s Martinem Bucerem. Jeho theologický svéráz, v mnohém bratrskému nápadně příbuzný, pomohl Jednotě objevit klady vlastní. Tento obrat potvrdil prostějovský synod r. 1549, když se vyslovil proti 'škodným nedostatkům cizích učení' a obrátil pozornost Bratří znovu 'k učení i k smyslu obecnému Jednoty tak, jakž v spisích bratrských zvláště starých o tom jest'.

Takový návrat však již nebyl uskutečnitelný pouhou repristinací. Jednota bratrská nemohla nežít v rozhovoru se současnou evropskou reformací. Když *po šmalkaldské válce* hledalo mnoho Bratří nová svobodnější sídla v Polsku a v Prusích, stalo se vyrovnání jak s luterstvím, tak s kalvinismem praktickou nezbytností. R. 1560 se vypravil Petr Herbert jako posel Jednoty do Švýcarska k rozhovorům s bohoslovci v Basileji, v Curychu a hlavně v Ženevě s Jeanem Calvinem. Calvin měl na mysli společný postup reformovaných v Polsku. Vybízeli k němu Jednotu bratrskou, nepřestávají kritizovat její pojetí večere Páně. Věcný souhlas tohoto učení s pojetím vlastním sice správně viděl, ale jeho formulaci hodnotil jako nestatečné skrývání se pod ochranu Augsburského vyznání. Ve světle tohoto a podobných rozhovorů snadno pochopíme, proč redakce bratrské konfese z r. 1561 vznikla pod vlivem výtek, činěných bratrskému vyznání s reformované strany. Za vedení Jana Blahoslava trvala Jednota v souruživě, i když nikoli bezvýhradně shodě s teologií Melanchthonovou a jeho druhů, odmítajíc rozhodně flaciánství. Příklon k melanchthonismu ji připravoval pro úplnější recepci kalvinismu. Avšak vědomí závažnosti vlastního theologického odkazu nebylo přitom mezi Bratřími ještě nijak otřeseno. Matěj Červenka se ujal r. 1564 úkolu sepsat českou bratrskou dogmatiku na základě apostolika s účelivým i kritickým zřetelem k oběma hlavním reformačním typům. Jeho dílo potvrzuje neisolovanou, současným reformačním myšlením evropským zúrodněnou a ke zralosti přivedenou

theologickou samostatnost Jednoty bratrské. Zároveň s Blahoslavem usiloval B. Červenka novým překládáním Písma o čerstvé obnažení formálních základů bohoslovného myšlení za pomoci filologických method humanistických. Svou zásadní otevřenost k evropské reformaci všech směrů spolu s vědomím vlastní svědecké odpovědnosti vyjádřili Bratří na synodu v Přerově r. 1566, upravující tak úzkostlivé usnesení z doby před dvaceti lety: 'Ne tak domácích věcí velebíme jako bychom bez nedostatků byli, nýbrž k nedospělostem se známe a napravovati hotovost máme i slibujeme; aniž též toho tupíme, co Pán Bůh jinde dobrého dělá a má, ale příčinu sobě dáváme k ohledování obojího známosti a vděčnému užívání domácích. A což by i tam dobrého nalezeno bylo, aby společným úsudkem ohledáno i přijato bylo a tak již mezi domácím Jednoty místo mělo a naše sloulo.' Zásadní toto stanovisko Bratří uplatnili hned r. 1567 ve své Stručné a upřímné odpovědi na výtky velkopolských luteránů. Obsáhlé dílo, jehož hlavními autory byli Bratří Jan Lorenc, Jiří Izrael a Jan Rokyta, shrnuje s velikou rozvážností pod záhlaví tehdy sporných bodů [v učení o Kristu, o Duchu svatém, o církvi, o pokání, o smlouvě a závazcích, o dobrých skutcích, o slovu Božím, o ospravedlnění, o svátostech a o vrchnosti] bratrský theologický přínos k otázkám, přetřásaným ve vzájemných polemikách reformačních církví. Vnucená problematika tu ovšem oslabilu osnovné schema bratrského bohosloví, učení o věcech podstatných a služebných. Změť a svár theologických sporů v lůnu západní reformace na prahu období orthodoxy, sporů, do nichž se Jednota nechtěla dát strhnout, působily brzdivě na rozvoj osobitosti bratrského přístupu v teologii. Zdá se, že Bratří tenkrát prožívali podobnou krizi, jakou procházeli němečtí krypto-kalvinisté. Jejím výsledkem byla kalvinisace Jednoty. Právě naznačené, v jistém smyslu přechodné období bratrského bohoslovného vývoje, bylo zakončeno vydáním upravené konfese z r. 1561 v latinském znění léta 1573. Jde v ní o 'precisování bratrských názorů a vyjádření jich běžnějšími formulami theologickými se snahou zachovati střední cestu v názorech tou dobou nejspornějších', jak to vyjádřil Bidlo.